

KÖNYVAJÁNLÁS

Dr. Durkó Mátyás: Társadalmi kihívások és a felnőttnevelés funkciói

A *tanulmány I. fejezete* a problémakezelés elméleti-módszertani alapjait tisztázza. Kritikailag elemzi a társadalom struktúráldására, alrendszerének belső összefüggéseire vonatkozó marxista és marxizmust meghaladó általános szociológiai és politológiai társadalomelméletek tanulságait. Kiemelte, hogy nélkülözhetetlen a művelődés, nevelés alrendszerének az integrálódása a más társadalmi alrendszerek (politika, gazdaság, szociális élet, művészet, tudomány, erkölcs és vallás stb.) bonyolult összműködésével. E folyamatok középpontjában a – biogén, pszichogén és spiritogén tényezők dialektikus egységként értelmezett – ember és közösségei állnak. Csak így értelmezhetők, magyarázhatók a felnőttnevelés szocializációs és individualizációs funkciói. Szükségszerű összefüggéssor vezet a permanensen újuló társadalmi kihívások új emberminőség-követelményei, s az ezek kialakítását segítő ember- és felnőttnevelési szolgáltatás állandó korszerűsödése és az új kihívásoknak megfelelő emberi alkalmazkodási teljesítmény között. Ezt az elméleti és gyakorlati utat végigjárni csak integrált társadalmi és andragógiai szemlélet alapján lehet. A monográfia közvetlen célja annak a bonyolult kölcsönhatásrendszernek a feltárása, ahogy ez a monolitikus államszerkezetből pluralista, demokratikus, piacgazdaságra épülő társadalmi szerkezet a rendszerváltás folyamatában, itt és most Magyarországon megvalósul(hat).

A II. fejezet a politikai alrendszer és felnőttnevelés kölcsönhatásait vizsgálja. Elemzi a politikai demokrácia értelmi-, képzettségi és nevelési feltételeit az állampolitika síkján, a politikai tevékenység különböző szintjein, a közvetlen és közvetett érdekképviselőben az alulról fölfelé és főlülről lefelé terjedő információ-áramlás terén és az ezekből következő politikai felnőttnevelési feladatokat.

A III. fejezet a gazdasági élet új kihívásait mutatja be – a piacgazdasági versenyképesség viszonyai között – a termelésben különböző szinteken bekapcsolódó dolgozó ember differenciált műveltségével, neveltségével, szakmai kultúrájával szemben. Külön fejezetek szólnak a munkastruktúra és műveltségstruktúra, a termelési korszerűsítés és társadalmi átrendeződés (a munkanélküliség aktív művelődési kezelése), a tulajdonváltásból következő műveltségi kihívások, a világgazdasági versenyképességnövelés, az új közép- és felsőszintű menedzser- és vezető munka műveltség-szükségletének problémáiról, illetve az ezekből következő, rétegezett szakmai felnőttnevelési feladatokról.

A IV. fejezet a társadalmi, életszínvonalbeli rétegződés, a szociálpolitika, a szociális munka és a felnőttnevelés/közművelődés kölcsönhatásait vizsgálja. Szól a GDP szintje és a szociálpolitika összefüggéséről, a szociális munka alapelveiről. A szociálandragógiai közvetlen feladatokon belül részletesen szól az egészséges életre nevelésről, az emberi élet egész folyamatában a krízis- és konfliktushelyzet megoldását segítő andragógiai funkcióiról, a környezet és szervezet egyensúlyát biztosító felnőttnevelési tennivalókról, valamint a személyiség belső harmóniáját szolgáló szabadidős stresszt-oldó, pszichohigiéniai funkcióiról.

Az V. fejezet képet fest a mai művelődés – mint középszintű, integrális alrendszer – átfogó ellentmondásairól. A következő ellentmondások művelődési tükröződéséről beszél: a választható társadalmi fejlődési típusok művelődési megnyilvánulásai, az általános modernizációs tudás és nemzeti tudás az egyesülő Európa színterein, az egyéni műveltség szintje és a társadalmi

fejlődés követelménye, a köznevelés belső ellentmondásai, a tömegközlelési kultúra és művelődés ellentmondásai, a művelődési kínálat és értékvédelem, a köznapi élet művelődési ellentmondásai, a szórakoztató beállítottság és művelődés.

A VI. fejezet témája a permanens nevelés második, felnőttnevelési útjának a kiépítése az iskolázás teljes rendszerében az egyenértékűség, megszakíthatóság, folytathatóság és az esélyegyenlőség oldása szellemében. Elemzi az értelmi képzés, tehetség-gondozás, egyéniségfejlesztés feladatát a felnőttnevelésben.

A szabad, iskolán kívüli közművelődés funkcióit alapelveit, módszertanát a rendszerváltás után a VII. fejezet tárgyalja. Külön nyomatékkal foglalkozik a szükségletekre építés, az igénykielégítés és fejlesztés, a recepció-segítés, a fokozatosság, a művelődési folyamat tipográfiájának korszerűsítési problémáival, a helyi válságok megoldása és a közművelődés kapcsolódásával. Ezen sajátosságok példaszerű gyakorlati megjelenését a hazai népfőiskolai mozgalomban mutatja be.

A VIII. fejezet a tudomány belső fejlődését és társadalmi funkcióit világítja meg, majd részleteiben elemzi a felnőttneveléssel foglalkozó tudomány: az andragológia aktuális problémáit.

Szerves egységben vizsgálja a IX. fejezet az értékrend, erkölcs, vallás, mint társadalmi tudat és alrendszer összefüggéseit, emberi szükségleteket kielégítő szerepét és a felnőttnevelés velük kapcsolatos feladatait. Kiemelt szerepet kap az értékrend történelmi változása és modern kihívásai felnőttnevelési konzekvenciáinak taglalása.

Az egyes társadalmi alrendszerekben megnyilvánuló, állandóan változó kihívások részletes tárgyalása után a munka második része zárókonzekvenciákat von le az elmondottakból a felnőttnevelésre. Az integrált társadalomszemlélet (X. fejezet) alapján bemutatja a rendszerváltás utáni magyar felnőttnevelés változásainak pozitív és negatív sajátosságait (XI. fejezet) és e helyzet új kihívásait az andragológiával szemben (XII. fejezet). Ezek legfontosabbikaként részletesen elemzi a (XIII. fejezet) a korszerű felnőttnevelés mai funkciórendszerét, külön nyomatékot téve a rendszerváltás utáni új hangsúlyokra és főleg az új funkciókra (XIV. fejezet), mint a munkaerőpiac szolgálatára, a sokrétű identitástudat fejlesztésére, a családi nevelés színvonalának növelésére, a tömegközlekedési gondokra, az öregedés problémáinak kezelésében a felnőttnevelésre váró feladatokra és a modern humanista értékrend-kialakítás és fejlesztés gondjaira. A munka XV. fejezete összegzi a rendszerváltás utáni változásoknak a felnőttnevelés folyamatára, módszertanára vonatkozó zárókonzekvenciáit. Ezzel a gondolatmenettel bizonyítja a felnőttnevelés növekvő szerepét a rendszerváltás szolgálatában.

Kiadó: JPTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet 1998. (7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/B), ára 2000,- Ft.

Dr. Durkó Mátyás: Társadalom, felnőttnevelés, önnevelés

I. Sajátos a két könyv viszonya. A szerző fő célja az egységes, korszerű embernevelési koncepciójának kifejtése volt az itt és most világában, a mai Magyarországon.

1. Ehhez azonban először szinte „empirikus” teljességgel, részletesen ki kellett dolgozni és tudományosan általánosítani a

felnőttnevelés feladatrendszerét a rendszerváltozás utáni Magyarországon, a plurális társadalom minden szektorára, alrendszerére vonatkozóan. Ezt a feladatot teljes részletességgel az előbb ismertetett szakkönyvben végezte el a szerző.

Ezekből a tudományos, kutatási eredményekből csak az összefoglaló, integráló, a társadalom-szerkezetre és a felnőttnevelés rendszerére és funkcióira vonatkozó tudományos általánosításokat tömörítve vette át a szerző a második, most ismertetésre kerülő tankönyvből.

2. A korábban bemutatott ismereteket itt kiteljesítette a korszerű emberneveléstudomány (antropológia) teljes rendszerével, mely integrálja a gyermeknevelés (pedagógia), a felnőttnevelés (andragógia) és az önévelés (szabad művelődés) tudományos, általánosítható sajátosságait. Elsősorban ezek funkcionális kapcsolódása, dialektikája, az egymásra épülés, egymást kiegészítés aspektusából.

A gondolatmenet tudományosan leginkább új eleme az önévelés (csoportnevelés), önművelés, önkibontakozás, önévelés integratív elméletének a kidolgozása és beillesztése a pedagógia, andragógia, antropológia rendszerébe.

Ezzel lesz sajátosan gazdagabb, teljesebb ez a második könyv az elsőnél. És ezzel lesz alkalmassá a KLTE-n folyó pedagógiai, felnőttnevelési, művelődésmenedzseri egyetemi szakember és a PhD doktori képzés egyik emberneveléstudományi tankönyvi megalapozására.

II. A gondolkodás logikai menetének címszavakba sűrített áttekintését szolgálja az I. kötet 1–6. oldalán lévő és a 197. oldal után következő II. kötet (önéveléstudományi) hat oldalas tartalomjegyzéke.

1. Az első kötet a „Korszerű társadalomelmélet – korszerű művelődés és neveléstudomány” címet viseli. Ennek első része a „Társadalom és művelődés” elméleti és gyakorlati összefüggésének a kölcsönösségét mutatja be a mai társadalomelméleti tudományosság szintjén. Ezen belül kísérletet tesz a pluralista, demokratikus társadalom mai művelődési ellentmondásai szemléleti alapjainak a bemutatására.

Az I. kötet második része a „Gyermeknevelés és felnőttnevelés” kölcsönhatásrendszerét vizsgálja meg és integrálja. Tisztázza az ezzel kapcsolatos alapfogalmakat, a társadalmi nevelés útját a felnőttnevelésig, a mai magyar felnőttnevelés osztályozását, rendszerét, a felnőttnevelés mai korszerű szocializációs és individualizációs (személyiségfejlesztő és -ővő) funkcióit a pluralista, demokratikus társadalom kihívásait a nemzethez és világhoz való alkalmazkodás aspektusából. Végül kritikai értékelést ad a rendszerváltozás utáni magyar felnőttnevelés mai helyzetéről, pozitív-negatív sajátosságairól.

2. A könyv 197. oldalán kezdődik (új számozással) a II. kötet, mely az „Embernevelés – önévelés” címet viseli. Az alcím közelebből jelzi a benne kidolgozott problematikát: „A korszerű embernevelés útja az önalkotó, önévelő ember koncepciójáig”. Az önévelést nem individuálpszichológiai, és -nevelési, hanem csoportpszichológiai, és -nevelési, valamint szociológiai folyamatként értelmezi. Az első rész az önévelés pszichológiai (szociológiai) megalapozását adja a tanulástudomány fényében, különös tekintettel a művelődési (tanulási) öntevékenység motivációs kiváltódásának problémáira. A második rész azt a problémát elemzi, hogy milyen rendhagyó módosulásokat von magával a nevelési szemléletben az emberi önalkotásra, öntevékenységre való hangsúlyátváltódás.

Ebből magyarázható az önévelés kettős értelmezése a permanens (élet-hosszig tartó) tanulás-nevelés, önalkotás, önala-

kítás rendszerében. Azaz a szerző mindvégig a nevelés és önévelés dialektikus egységében gondolkodik. Ezt rejti magában az önévelés első értelmezése, melyben az önévelésről, mint a nevelési (nevelődési) folyamat részeleméről beszél. Megvilágítja a nevelési folyamat logikája szerint a nevelés fő szakaszaiban, etapjaiban (a személyi fejlettségi szintek szerint változó arányban) a nevelési és önévelési mozzanatok szerepét, egymást kiegészítő összekapcsolódását.

E folyamat végeredményeként jut el az önévelés második értelmezéséig, amely szerint már a fejlődő és kifejlett önévelésről, mint az autonóm személyiség és a társadalom képességéről, sajátosságáról beszél. Önálló fejezetben szól összefoglalásként az önévelési képesség ontogeneziséről, fő szintjeiről a személyiségi és társadalmi fejlődésben, valamint sajátos funkcióiról (a nevelés funkcióit kiegészítve). Ezzel húzza alá az önévelés személyiségi és társadalmi jelentőségét, de esetleges veszélyeit, hiányosságait is.

A kötet harmadik része foglalkozik a felnőttnevelés és önévelés tudományelméleti, rendszertani és módszertani kérdéseivel és mai kutatási helyzetével.

A negyedik rész a felvetett problémák összefoglalásaként a felnőttnevelési – önévelési folyamat stratégiájának és módszertanának elvi megalapozásáig jut el.

Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen 1998. Egységes művet szerkesztve az I. kötet 196 oldal, a II. kötet 236. oldal. Ára: 1772,- Ft.

A két könyv társadalmi alkalmazhatósága

Mindkét könyv alkalmas átfogó, integráló szemléletmód kialakítására a rendszerváltozás utáni felnőttnevelésről és közművelődésről. Alkalmas funkció betöltésére a felnőttnevelők nappali és levelező képzésében, a felnőttnevelés minden (iskolarendszerű, szakképzési, politikai-közéleti, vallási, szociálpolitikai stb.) szakágában a továbbképzés egész területén, a közművelődés és önévelés területein az andragógiai szakműveltség megalapozására és emelésére.

Feltehető a kérdés: a tudományos felfogások szükségszerű pluralizmusa időszakában lehet-e létjogosultsága ilyen átfogó, integráló gondolatrendszert kidolgozó antropológiai tudományos műveknek? E munkák a szerző azt a meggyőződését sugallják, hogy igen. Mert a pluralizmus nem nélkülözheti a személyes tudományos meggyőződéseket, mint a személyes tudományos nézetrendszer egyikét a csálthatatlanság hitének illúziója nélkül. A többi már az elmélet-gyakorlat közötti párbeszéd, a tudományos vita, és az értékelő kritika dolga.

A fenti könyvek megvásárolhatóságának technikai tudnivalói

A „Társadalmi kihívások...” (DM/1998 jelű) könyv megrendelhető, megvásárolható Pécsen, a JPTE-en az ismertetés könyvcíménél szereplő Intézetben és postacímén, a megjelölt áron. Fax: 72 251 100. E-mail: Koltai human.jppe.hu (A Pécsi Tanszék írásos utasítása alapján a debrecenieknél raktárából a szerző személyesen kiadhatja a könyvet. Számlaadásra azonban csak Pécs jogosult.)

2. A „Társadalom, felnőttnevelés, önévelés” tankönyv (DM 1998/a jelű) közvetlenül megrendelhető, megvásárolható a KLTE Szigeti Könyvesboltjában (4010 Debrecen, Egyetem tér 1. Pf. 76) a földszinten, a megjelölt áron, számlaadással. (E-mail: sziget tigris. klte.hu)